

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Тукиев А.С. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан) – (төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург,
Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Борчашвили И.Ш. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Шерубай Құрманбайұлы – ф.ғ.д.
(Астана, Қазақстан)

Редакциялық алқа құрамы

Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан) – (төраға)
Абылайұлы А. – PhD (Астана,
Қазақстан)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Астана,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,
Ресей)
Досмырза Д.Д. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Елеусізова И.Қ. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Маммадов У.Ю. – з.ғ.к. (Қазан, Ресей)
Мұшанов Т.Е. (Астана, Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Свободный Ф.К. – з.ғ.к. (Барнаул,
Ресей)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қырғызстан)
Тілембаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)

Журнал редакциясы

Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
Джамбуршин К.А.

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 жс.

(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі
мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 жс.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ., Мәңгілік ел даңғ.,
8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

МАЗМҰНЫ

Редакция бағанасы 8

Қазақстан Республикасы Әділет министрі М.Б. Бекетаевтың
2017 жылғы 29-30 тамызда Астана қаласында өткен Қазақстан
Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конститу-
ция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық
ғылыми-практикалық конференциядағы алғы сөзі 13

«Жаршынын» мұрағат беттері

Ғ.С. САПАРҒАЛИЕВ Мемлекеттік-құқықтық саладағы
прокуратураның рөлі туралы құқықтық саясат тұжырымдамасы
(ҚР ЗИ Жаршысы, №4(16)-2009, 5-10 б.) 14

Б.Қ. НҮРҒАЗИНОВ Академик Ғ. Сапарғалиевтің
мемлекеттік-құқықтық саладағы прокуратураның рөлі туралы
ғылыми жарияланымына қайта оралғанда 21

Мемлекет және құқық теориясы

А.С. ТУКИЕВ, К.К. АХМЕТОВ Қазақстандағы Құқықтық
сауаттандырудың жаңа тұжырымдамасы 24

Р.К. ДЖИЕМБАЕВ, О.А. ЛАДЫГИНА Қазақстан Республи-
касы ПМ ведомстволық ЖОО-нда білім алушылардың құқықтық
санасын қалыптастырудың проблемалары туралы 31

Конституциялық және әкімшілік құқық

Й. ПУДЕЛЬКА, Й. ДЕППЕ (Берлин қ., Германия) Орталық
Азиядағы жалпы әкімшілік құқық даму процесінде 39

С.Н. ИСАЕВА Балалар құқықтары жөніндегі уәкіл институ-
ты: проблемалар және даму перспективасы 50

Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқығы

Е.А. ДҮЙСЕНОВ, А.Қ. ЛЯМБЕКОВА Жаңартылатын
энергия көздерін пайдаланудағы нормативтік реттеуді жетілдіру
мәселелері 57

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

А.Н. АХПАНОВ, З.Ғ. ҚАЗИЕВ Қазақстандық қылмыстық
процесте «қисынды мерзім» ұғымын пайдаланудың кейбір негізгі
аспектілері туралы 65

Н.К. ИМАНҒАЛИЕВ Бөтеннің мүлкін ұрлағаны үшін
жауапкершілік туралы қылмыстық-құқықтық нормаларды
жетілдіру туралы 73

Б.Қ. НҮРҒАЗИНОВ Қазақстан Республикасының әкімшілік
заңнамасына медициналық қателік ұғымын енгізу туралы ұсыныс 80

К.И. ИСМАҒҰЛОВ, А.А. МҰҚАНБЕТҚАЛИЕВ Қазақстан
Республикасының терроризмге қарсы іс-қимыл туралы заңнамасын
жетілдірудің кейбір проблемалары 89

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

А.С. ИРЖАНОВ Халықаралық терроризм туралы жан-жақты
қамтитын конвенцияның жобасын әзірлеудің кейбір мәселелері ту-
ралы 96

М.Ж. КУЛИКПАЕВА Цифрлық технологияларды дамыту
тұрғысында жеке өмірге құқығын қамтамасыз етудің халықаралық-
құқықтық негіздері 101

Құқықтық мониторинг

Е.З. БЕКБАЕВ Татарстан Республикасы мен Башқұртстан
Республикасында заңдарды мониторингилеудің шетелдік
тәжірибесі туралы 109

Ш.Ж. ТАУКЕБАЕВА Бұқаралық ақпарат құралдарын
құқықтық реттеудің кейбір мәселелері («Бұқаралық ақпарат
құралдары туралы» ҚР Заңына талдамалық анықтама материалда-
ры бойынша) 117

А.Қ. ҚАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ Құқық қорғау қызметінің
проблемалық аспектілері. (заңнама мониторингі) 123

А.К. АҚАЙ Қазақстан Республикасында сотталғандықты өтеудің кейбір мәселелері.....	131
---	-----

Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан

Е. САФУАНИ Заңнама техникасы мен тілінің кейбір мәселелері.....	138
---	-----

А.К. МАХАМБЕТОВА Агенттік келісім мәселелерін құқықтық реттеу.....	142
--	-----

Жас ғалым мінбері

Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде жазалауды реттеу бөлігіндегі кейбір проблемалар туралы.....	151
--	-----

Е.В. ЕСПЕРГЕНОВА Қазақстан Республикасы ҚК 318-бабында көзделген қылмыстық-құқықтық норманы жетілдіру проблемалары.....	158
---	-----

Р.К. ҚАНАТОВ Фьючерстік шарт ұғымы мен сипаттамалық ерекшеліктері («Туынды құралдар нарығындағы фьючерстік шарттың проблемалары мен перспективалары» атты іргелі және ғылыми қолданбалы зерттеудің талдамалық есебінің материалдары бойынша).....	165
---	-----

Д.Б. АБДИЛЬДИНА Сайлау жүйелері және әйелдердің сайланбалы органдардағы өкілділігі.....	171
---	-----

А. АРЫСТАН Титулдық сақтандыру адал ниетті сатып алушылардың мүддесін қорғау ретінде.....	176
---	-----

Ғылыми өмір хроникасы

2017 жылғы 8-9 маусымда Екатеринбург қ. өткен Қазақстан Республикасы Заңнама институтының Еуропа-Азия құқықтық конгресіне қатысуы туралы ақпараттық хабарлама.....	185
--	-----

2017 жылғы 22 маусымда Астана қ. өткен Мемлекеттік тілдегі заң жобалары мен халықаралық шарт жобаларының сапасы және ғылыми лингвистикалық сараптама мәселелері бойынша практикалық семинар туралы ақпараттық хабарлама.....	188
--	-----

2017 жылғы 29 маусымда Астана қ. қоғамдық, ғылыми ұйымдар, жоғарғы оқу орындар өкілдерінің, ғалым-заңгерлердің және практиктердің қатысуымен өткізілген семинар-кеңес туралы ақпараттық хабарлама.....	190
--	-----

2017 жылғы 17-29 шілдеде Германияда өткен Неміс кәсіпкерлік құқығының сегізінші жазғы мектебі туралы ақпараттық хабарлама.....	193
--	-----

2017 жылғы 4-15 қыркүйекте Италиядағы Турин қ. өткен жергілікті көрсетілетін қызметтерді реттеу бойынша XX Турин Халықаралық жазғы мектебі туралы ақпараттық хабарлама.....	195
---	-----

2017 жылғы 12-14 қыркүйекте Катманду қ. (Непал) өткен Қазақстан Республикасы Заңнама институтының Азияның Заң ақпараттық қоғамдастығының халықаралық конференциясына қатысуы туралы ақпараттық хабарлама.....	197
---	-----

Библиография

И.М. Умарахуновтың «Международная договорно-правовая практика Республики Узбекистан: вопросы теории и практики» тақырыбындағы монографиясына рецензия, 2017ж.....	200
---	-----

«Государство. Право. Общество в условиях глобализирующегося мира» тақырыбындағы монографияға рецензия, 2017ж.....	202
---	-----

Даналық ойлар.....	204
--------------------	-----



Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»
Издается с 2006 года

Все материалы журнала размещаются
на сайте www.iz.adilet.gov.kz
Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета

Тукиев А.С. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан) – (председатель)
Абайдельдинов Е.М. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург,
Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мурчашили И.Ш. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва,
Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Астана, Ка-
захстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Шерубай Курманбайұлы – д.ф.н.
(Астана, Казахстан)
Состав Редакционной коллегии
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан) – (председатель)
Абылайұлы А. – PhD (Астана, Казах-
стан)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный дея-
тель культуры РК (Астана, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов,
Россия)
Досмырза Д.Д. – к.ю.н. (Астана, Ка-
захстан)
Елеусизова И.К. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Маммадов У.Ю. – к.ю.н. (Казань,
Россия)
Мушанов Т.Е. (Астана, Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-
Каменогорск, Казахстан)
Свободный Ф.К. – к.пс.н. (Барнаул,
Россия)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)
Тлембаева Ж.У. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)

Редакция журнала

Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуллин К.А.

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан
(№ и дата первичной постановки на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ

Колонка редакции 9

*Приветственное слово Министра юстиции Республики Казах-
стан Бекетаева М.Б. на международной научно-практической кон-
ференции «Конституция и модернизация общества и государства»,
посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, г. Астана,
29-30 августа 2017 г.* 13

Архивные страницы «Вестника»

Г.С. САПАРГАЛИЕВ Концепция правовой политики о роли
прокуратуры в государственно-правовой сфере (Вестник ИЗ РК,
№4(16)-2009 г. стр. 5-10) 14

Б.К. НУРГАЗИНОВ Возвращаясь к научной публикации акаде-
мика Г. Сапаргалиева о роли прокуратуры в государственно-правовой
сфере 21

Теория государства и права

А.С.ТУКИЕВ, К.К. АХМЕТОВ Новая Концепция правового
просвещения в Казахстане 24

Р.К. ДЖИЕМБАЕВ, О.А. ЛАДЫГИНА О проблемах форми-
рования правосознания обучающихся ведомственных вузов МВД
Республики Казахстан 31

Конституционное и административное право

Й. ПУДЕЛЬКА, Й. ДЕППЕ (г. Берлин, Германия) Общее адми-
нистративное право в Центральной Азии в процессе развития 39

С.Н. ИСАЕВА Институт уполномоченного по правам ребенка:
проблемы и перспективы развития 50

Гражданское и гражданско-процессуальное право

Е.А. ДЮСЕНОВ, А.К. ЛЯМБЕКОВА Вопросы совершен-
ствования нормативного регулирования использования возобнов-
ляемых источников энергии 57

Уголовное право и уголовный процесс

А.Н. АХПАНОВ, З.Г. КАЗИЕВ О некоторых ключевых
аспектах использования понятия «разумный срок» в казахстанском
уголовном процессе 65

Н.К. ИМАНГАЛИЕВ О совершенствовании уголовно-право-
вых норм об ответственности за кражу чужого имущества 73

Б.К. НУРГАЗИНОВ Предложение о введении понятия меди-
цинской ошибки в административное законодательство Респу-
блики Казахстан 80

К.И. ИСМАГУЛОВ, А.А. МУКАНБЕТКАЛИЕВ Некото-
рые проблемы совершенствования законодательства Республики
Казахстан о противодействии терроризму 89

Международное право и сравнительное правоведе- ние

А.С. ИРЖАНОВ О некоторых вопросах разработки проекта
Всеобъемлющей Конвенции о международном терроризме 96

М.Ж. КУЛИКПАЕВА Международно-правовые основы обе-
спечения права на частную жизнь в контексте развития цифровых
технологий 101

Правовой мониторинг

Е.З. БЕКБАЕВ О зарубежном опыте мониторинга законов
в Республике Татарстан и Республике Башкортостан 109

Ш.Ж. ТАУКИБАЕВА Некоторые вопросы правового регули-
рования средств массовой информации (по материалам аналити-
ческой справки на Закон РК «О средствах массовой информации» 117

А.К. КАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ Проблемные аспекты пра-
воохранительной службы (мониторинг законодательства) 123

А.К. АКАЙ Некоторые вопросы погашения судимости в Республике Казахстан.....	131
--	-----

Из практики законоотворчества на государственном языке

Е. САФУАНИ Некоторые вопросы техники и языка законодательства	138
--	-----

А.К. МАХАМБЕТОВА Правовое регулирование вопросов агентского соглашения	142
---	-----

Трибуна молодого ученого

Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ О некоторых проблемах Уголовного кодекса Республики Казахстан в части регулирования наказания	151
--	-----

Е.В. ЕСПЕРГЕНОВА Проблемы совершенствования уголовно правовой нормы, предусмотренной ст. 318 УК РК	158
---	-----

Р.К. КАНАТОВ Понятие и характерные особенности фьючерсного договора (по материалам Аналитического отчета фундаментального и научно-прикладного исследования «Проблемы и перспективы фьючерсного договора на рынке производных инструментов»)	165
---	-----

Д.Б. АБДИЛЬДИНА Избирательные системы и представленность женщин в выборных органах	171
---	-----

А. АРЫСТАН Титульное страхование как гарантия защиты интересов добросовестного приобретателя	176
---	-----

Хроника научной жизни

Информационное сообщение об участии Института законодательства Республики Казахстан в Европейско-Азиатском правовом конгрессе, 8-9 июня 2017 года, г. Екатеринбург	186
--	-----

Информационное сообщение о практическом семинаре по вопросам качества законопроектов и проектов международных договоров на государственном языке и научной лингвистической экспертизы, Астана, 22 июня 2017 г.	188
---	-----

Информационное сообщение о семинаре-совещании с участием представителей общественных, научных организаций, вузов, ученых-юристов и практиков, 29 июня 2017 года, г. Астана	190
--	-----

Информационное сообщение о восьмой Летней школе немецкого предпринимательского права, Германия, 17-29 июля 2017 г.	194
---	-----

Информационное сообщение о XX Туринской Международной летней школе по регулированию местных услуг, г. Турин, Италия, 4-15 сентября 2017 г.	196
---	-----

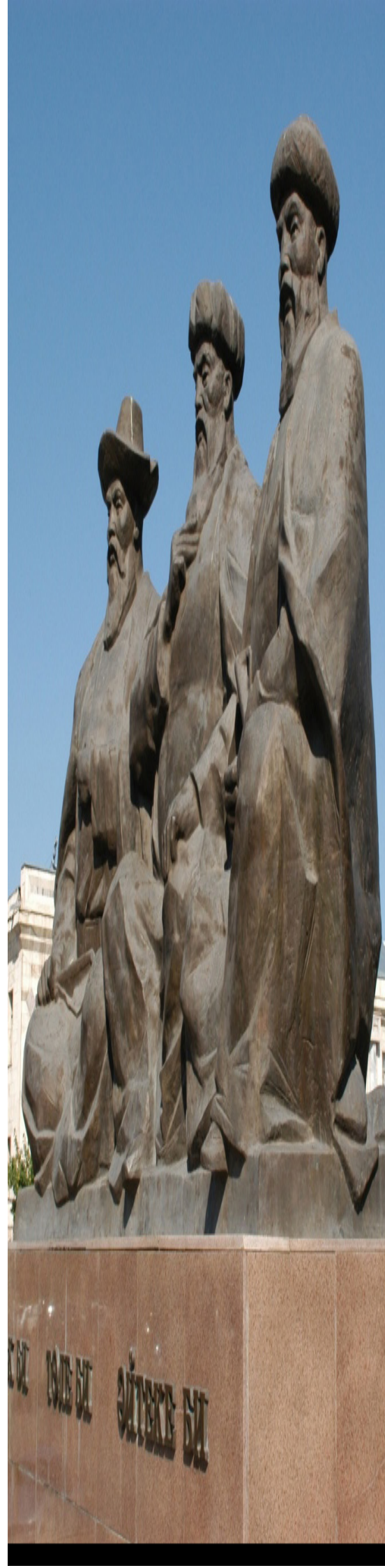
Информационное сообщение об участии Института законодательства Республики Казахстан в международной конференции Юридического информационного сообщества Азии, 12-14 сентября 2017 года в г. Катманду (Непал)	197
--	-----

Библиография

Рецензия на монографию И.М. Умарахунова «Международная договорно-правовая практика Республики Узбекистан: вопросы теории и практики», 2017г.	200
---	-----

Рецензия на монографию «Государство. Право. Общество в условиях глобализирующегося мира», 2017г.	202
---	-----

Мудрые мысли	204
---------------------------	-----



Owner and publisher:
SI «Legislation Institute
of the Republic of Kazakhstan»

Published since 2006

All journal materials are placed
on the website

www.iz.adilet.gov.kz

Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894
from 05.30.2013)

Editorial Council members

Tukiyev A.S. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
– (Chairman)

Abaydeldinov E.M. – d.j.s. (Astana,
Kazakhstan)

Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)

Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Borchashvili I.Sh. – d.j.s. (Astana, Ka-
zakhstan)

Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)

Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)

Rahmetov S.M. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Sherubai Kurmanbaiuly – d.ph.s.
(Astana, Kazakhstan)

Editorial Board members

Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Astana,
Kazakhstan) – (Chairman)

Abylaiuly A. – PhD (Astana, Kazakhstan)

Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)

Aiymbetov M.A. – Honored Worker of
Culture of Kazakhstan, (Astana, Kazakh-
stan)

Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Rus-
sian)

Dosmyrza D.D. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Eleussizova I.K. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Kaziyev Z.G. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Konusova V.T. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)

Mammadov U.Y. – c.j.s. (Kazan', Rus-
sian)

Mushanov T.E. (Astana, Kazakhstan)

Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kame-
nogorsk, Kazakhstan)

Svobodniy F.K. – c.ps.s. (Barnaul, Rus-
sian)

Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek,
Kyrgyzstan)

Tlembaeva Zh.U. – c.j.s. (Astana, Ka-
zakhstan)

The editorial staff

Koltubayeva G.B.

Yermek A.B.

Zhumageldina B.Zh.

Bailenova A.K.

Dzhamburshin K.A.

*The certificate of registration of mass media
№11219-G from 15.11.2010 from
the Committee of Information and Archives
of the Ministry of Culture and Information
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration
№6592-Zh.07.09.2005.)*

Address:

The Republic of Kazakhstan,
010000, Astana, Mangilik el pr., 8

tel.: 8 (7172) 74-02-06

fax: 8 (7172) 74-14-43

www.iz.adilet.gov.kz

e-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

CONTENT

Editorial 11

*Address of the Minister of Justice Beketayev M.B. at the
international scientific and practical conference «The Constitution and
Modernization of Society and the State», dedicated to the Constitution
Day of the Republic of Kazakhstan, Astana, August 29-30, 2017.* 13

Archive «Bulletin» pages

G.S. SAPARGALIEV The concept of legal policy on the role
of the prosecutor's office in the state and legal sphere (Bulletin FM RK,
No. 4 (16) -2009, p. 5-10) 14

B.K. NURGAZINOV Returning to Academician G. Sapargaliyev's
scientific publication on the role of the Prosecutor's Office in the state
and legal sphere 21

Theory of State and Law

A.S. TUKIEV, K.K. AKHMETOV The new concept of public
legal education in Kazakhstan 24

R.K. DZHIEMBAEV, O.A. LADYGINA On the problems
of formation of the legal awareness of the students of higher educational
institutions of the Ministry of Internal Affairs of the Republic
of Kazakhstan 31

Constitutional and Administrative Law

J. PUDELKA, J. DEPPE (Berlin, Germany) General
administrative law in Central Asia in the development process 39

S.N. ISSAYEVA The institute of the children's rights
commissioner: problems and development prospects 50

Civil and Civil Procedural Law

Y.A. DYUSSENOV, A.K. LYAMBEKOVA Issues of improving
regulation of the use of renewable energy sources 57

Criminal law and Criminal procedure

A.N. AKHPANOV, Z.G. KAZIEV About some key aspects
of the use of concept «reasonable term» in Kazakhstani criminal
procedure 65

N.K. IMANGALIEV On the issue developing criminal norms
on the liability for theft of property 73

B.K. NURGAZINOV Proposal for the introduction of the concept
of the medical error in the administrative legislation of the Republic
of Kazakhstan 80

K.E. ISMAGULOV, A.A. MUKANBETKALIYEV Some
problems of improvement of countering terrorism legislation
of the Republic of Kazakhstan 89

International and Comparative law

A.S. IRZHANOV About some issues of the drafting
of the Comprehensive Convention on International Terrorism 96

M.Zh. KULIKPAYEVA International legal basics of providing
of the right to privacy in the context of the development of digital
technologies 101

Legal monitoring

E.Z. BEKBAYEV About foreign experience of monitoring
of laws in the Republic of Tatarstan and the Republic of Bashkortostan 109

Sh.Zh. TAUKIBAEVA Some problems of legal regulation of mass
media (Based on the analytical reference to the Law of the Republic
of Kazakhstan «On Mass Media») 117

A.K. KANATOV, E.K. AKHMETOV Problematic aspects of law enforcement service (monitoring of legislation).....	123
A.K. AKAY Some problems of cancellation of a criminal record in the Republic of Kazakhstan.....	131

Lawmaking practice in the official language

Y. SAFUANI On some issues of legislative technique and language.....	138
A.K. MAKHAMBETOVA Legal regulation of an agency agreement.....	142

Young scholar tribune

F.R. AKHMEJANOV On some problems of punishment regulation of the Criminal code of the Republic of Kazakhstan.....	151
Y.V. YESPERGENOVA Problems of improving the criminal law provision in Art. 318 of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan.....	158
R.K. KANATOV Concept and character features of the futures contract (Based on the Analytical Report of the Fundamental and Applied Research «Problems and Prospects of the Futures Contract in the Derivatives Market»).....	165
D.B. ABDILDINA Electoral systems and representativeness of women in elected bodies.....	171
A. ARYSTAN Title insurance as the assurance of good faith purchaser interests protection.....	176

The Chronicle of Scientific Life

Information note on the participation of the Legislation Institute of the Republic of Kazakhstan in the Euro-Asian Legal Congress, Ekaterinburg, June 8-9, 2017.....	187
Information note on the practical seminar on the quality of draft laws and treaties in the state language and scientific linguistic expertise, Astana, June 22, 2017.....	189
Information note on the seminar with participation of representatives of public, scientific organizations, universities, legal scientists and practitioners, Astana, June 29, 2017.....	192
Information note on the eighth Summer School of German business law, July 17 and 29, 2017.....	194
Information note on the XXth Turin International Summer School on the regulation of Local Public Services, Turin, Italy, September 4-15, 2017.....	196
Information note on the participation of the Legislation Institute of the Republic of Kazakhstan in the international conference of the Legal Information Network of Asia, Kathmandu (Nepal), September 12-14, 2017.....	199

Bibliography

Review of a monograph of I.M. Umarakhunova «International legal and treaties practice of the Republic of Uzbekistan: theory and practice», 2017.....	200
Review of a monograph «State. Law. Society in a Globalizing World», 2017.....	202

Wise thoughts	204
----------------------------	-----



ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ПРОБЛЕМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ (ЗАҢНАМА МОНИТОРИНГІ)

Алмас Қанатұлы Қанатов

Заң ғылымдарының кандидаты, Астана қ., Қазақстан Республикасы;
e-mail: kahatov_76@mail.ru

Ерлан Қадіржанұлы Ахметов

Қазақстан Республикасы Заңнама институтының Құқықтық
мониторинг орталығының ғылыми қызметкері, құқық магистрі,
Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: e.akhmetov@adilet.gov.kz

Түйін сөздер: құқық қорғау қызметі; құқық қорғау органы; құқық қорғау органының қызметкері; құқық қорғау органының басшысы; ротация.

Аннотация. Бұл зерттеуде жоғарыда белгіленген, 2011 жылы қабылданған және қазіргі уақытта жеке ережелері біркелкі емес заңдық табиғаты бар Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының толық талдауы көрсетілген.

Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасында Қазақстанның тәуелсіздік жылдарында құқықтық және демократиялық мемлекеттің талаптарына жауап беретін құқық қорғау жүйесі қалыптасып және тиімді түрде жұмыс жасап жүр деп постулатталған.

Осымен бірге мемлекеттің құқық қорғау әрекеттері өзінің ары қарай дамуын және жетілдіруін талап етеді. Осыған байланысты, қылмыспен күрес, заңдылықты және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, азаматтардың бостандығы мен құқықтарын қорғау, мемлекеттің кез келген құқық бұзушылыққа жауабы болмай қоймайтындығы, құқық бұзушылыққа «нөлдік шыдамдылық» көрсету принципін мүлтіксіз қолдану, қылмыстарды жылдам, әрі толық ашу, оларды жасаған тұлғаларды әшекерлеу және қылмыстық жауапкершілікке тарту, құқық бұзушылықтың алдын алу, қылмысқа қарсы күресте азаматтармен өзара әрекеттесу бұл қызметтегі басымдық болып табылады.

Бұл есептердің шешімін табу үшін кадр саясатының тұрақтылығын қамтамасыз етіп, құқық қорғау органдары қызметкерлерінің тәртібіне және біліктілігіне талаптарын арттыру керек. Сондай-ақ, құқық қорғау органдары қызметінің тиімділігін арттыруын қамтамасыздандыру мақсатында олардың қызметін сандық қана емес, сапалық көрсеткіштері бойынша бағалау критерилерін анықтау керек.

Қолданыстағы халықаралық және ұлттық заңнаманың, заңды және арнайы әдебиеттің, құқық қорғау саласындағы құқық қолдану тәжірибесінің үлкен бөлігін қабылдау нәтижелі болу үшін талдамалы материал шартты түрде үшке бөлінеді: 1. Зерттеліп отырған салада Қазақстан территориясында қалыптасқан заңнаманы талдау. 2. Қазақстан Республикасының қолданыстағы «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңның бөлек жетіспеушіліктері. 3. Ұлттық заңнаманы жетілдіру жөнінде ұсыныстар.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЫ (МОНИТОРИНГ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА)

Канатов Алмас Канатович

Кандидат юридических наук, г. Астана, Республика Казахстан;
e-mail: kahatov_76@mail.ru

Ахметов Ерлан Кадиржанович

Научный сотрудник Центра правового мониторинга
Института законодательства Республики Казахстан, магистр права,
г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: e.akhmetov@adilet.gov.kz

Ключевые слова: правоохранительная служба; правоохранительный орган; сотрудник правоохранительного органа; руководитель правоохранительного органа; ротация.

Аннотация. В данной статье предметно дается детальный анализ (мониторинг) Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе», который был принят еще в 2011 году и, надо отметить, отдельные положения которого, в настоящее время, имеют неединообразную юридическую природу.

В Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года постулируется, что за годы независимости Казахстана сложилась и в целом эффективно функционирует правоохранительная система, отвечающая потребностям демократического и правового государства.

Вместе с этим правоохранительная деятельность государства требует своего дальнейшего развития и совершенствования. В этой связи главными приоритетами в данной деятельности должны быть: борьба с преступностью, обеспечение законности и общественной безопасности, защита прав и свобод граждан, обеспечение неотвратимости реакции государства на любые правонарушения, неукоснительное следование принципу «нулевой терпимости (толерантности)» к правонарушениям, быстрое и полное раскрытие преступлений, изобличение и привлечение к уголовной ответственности лиц, их совершивших, профилактика правонарушений, взаимодействие с гражданами в борьбе с преступностью.

Для решения этих задач необходимо обеспечивать стабильность кадровой политики, повышать требования к квалификации и дисциплине сотрудников правоохранительных органов. Также в целях обеспечения эффективной деятельности правоохранительных органов необходимо определить четкие критерии оценки их деятельности, при этом не только по количественным показателям, но и по качественным параметрам оценки.

Для результативности восприятия большого пласта действующего международного и национального законодательства, юридической и специальной литературы, правоприменительной практики в правоохранительной области, аналитический материал условно будет разделен на три части: 1. Анализ сложившегося на территории Казахстана законодательства в исследуемой области; 2. Отдельные недостатки действующего Закона РК «О правоохранительной службе»; 3. Рекомендации по совершенствованию национального законодательства.

PROBLEMATIC ASPECTS OF LAW ENFORCEMENT SERVICE (MONITORING OF LEGISLATION)

Kanatov Almas Kanatovich

Candidate of Juridical Sciences, Astana, the Republic of Kazakhstan;
e-mail: kahanov_76@mail.ru

Akhmetov Erlan Kadirzhanovich

Researcher at the Center for legal monitoring of the Institute of legislation
of the Republic of Kazakhstan, master of law, Astana, the Republic of Kazakhstan;
e-mail: e.akhmetov@adilet.gov.kz

Keywords: law enforcement service; law enforcement body; a servant of law enforcement body; a head of a law enforcement body; rotation.

Abstract. In this article, given detailed analysis (monitoring) of the Law of the Republic of Kazakhstan « On Law Enforcement Service» is given in detail, which was adopted 2011 and, which, at present, have an uniform legal nature.

The Concept of the Legal Policy of the Republic of Kazakhstan in the period from 2010 to 2020 states, that during the years of Kazakhstan's independence, a law enforcement system has developed and showed that is generally effective.

But with this, the law enforcement activity of the state requires its further development and improvement. Regarding to it, the main priorities in this activity should be: combating crime, ensuring the rule of law and public safety, protecting the rights and freedoms of citizens, ensuring the inevitability of the government's response to any offense, adhering strictly to the principle of «zero tolerance» to offenders, rapid and full disclosure of crimes, the exposure and bringing to justice of persons who committed them, the prevention of violations, interaction with citizens in the fight against crime.

To solve these problems, it is necessary to ensure the stability of the personnel policy, raising the requirements to the qualifications and discipline of law enforcement officers. Also, in order to ensure effective activity of law enforcement bodies, it is necessary to define clear criteria for evaluating their activities, not only in terms of quantitative indicators, but also in qualitative

parameters of evaluation

For the effectiveness of the perception of a large stratum of existing international and national legislation, legal and specialized literature, law enforcement practices in law enforcement field, the analytical material will be conditionally divided into three parts: 1. Analysis of the legislation in the territory of Kazakhstan in the research area; 2. Certain limitations of the current Law of the Republic of Kazakhstan «On Narcotic Drugs, Psychotropic Substances, their analogues and precursors and counter measures of their illegal turnover and their abuse»; 3. Recommendations for improving national legislation.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылдың 20 мамырдағы Бағдарламасында Ұлт жоспары – 100 нақты қадамының 29-қадамы аясында құқық қорғау органдарының қызметкерлерін мемлекеттік қызмет жүйесіне енгізу және тиісінше, әр құқық қорғау қызметінің ведомстволық ерекшеліктерін есепке алумен қызметтен өту бірыңғай ережелерін енгізу қажеттілігі көзделген¹. «Құқық қорғау қызметі туралы» ҚР Заңы Қазақстан Республикасының құқық қорғау қызметіне түсу, оны өту және тоқтату, сонымен қатар құқық қорғау органдары қызметкерлерінің құқықтық жағдайын, материалдық қамсыздануын және әлеуметтік қорғауын анықтау рәсімінің құқықтық қатынасы болып табылады². Бұл заңнамалық акт құқық қорғау қызметінің бастапқы кезінен, оны іске асыру мен тоқтату кезінен мемлекеттің қатынасын анықтайды.

Бұл зерттеуде жоғарыда белгіленген, 2011 жылы қабылданған және қазіргі уақытта жеке ережелері біркелкі емес заңдық табиғаты бар Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңның толық талдауы көрсетілген.

Қолданыстағы халықаралық және ұлттық заңнаманың, заңды және арнайы әдебиеттің, құқық қорғау саласындағы құқық қолдану тәжірибесінің үлкен бөлігін қабылдау нәтижелі болу үшін талдамалы материал шартты түрде үшке бөлінеді: 1. Зерттеліп отырған салада Қазақстан территориясында қалыптасқан заңнаманы талдау; 2. Қазақстан Республикасының қолданыстағы «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының кемшіліктері; 3. Ұлттық заңнаманы жетілдіру жөнінде ұсыныстар.

1. Зерттеліп отырған салада Қазақстан территориясында қалыптасқан заңнаманың талдауы келесіні көрсетті.

Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасында Қазақстанның тәуелсіздік жылдарында құқықтық және демократиялық мемлекеттің талаптарына жауап беретін құқық қорғау жүйесі қалыптасып және тиімді түрде жұмыс жасап жүр деп постулатталған³.

Осымен бірге (мемлекеттік саясатты іске асыру саласындағы қолда бар жетістіктермен) мемлекеттің құқық қорғау әрекеттері өзінің ары қарай дамуын және жетілдіруін талап етеді. Осыған байланысты, қылмыспен күрес, заңдылықты және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, азаматтардың бостандығы мен құқықтарын қорғау, мемлекеттің кез келген құқық бұзушылыққа жауабы болмай қоймайтындығы, құқық бұзушылыққа «нөлдік шыдамдылық» көрсету принципін мүлтіксіз қолдану, қылмыстарды жылдам, әрі толық ашу және қылмысты жасаған тұлғаларды қылмыстық жауапкершілікке тарту, құқық бұзушылықтың алдын алу, қылмысқа қарсы күресте азаматтармен өзара әрекеттесу бұл қызметтегі басымдық болып табылады.

Бұл есептердің шешімін табу үшін тек қана құқық қорғау органдарын нығайтып, олардың жұмыс істеу құрылысы мен тәсілдерін жетілдіріп қана қоймай, сонымен қатар кадр саясатының тұрақтылығын қамтамасыз етіп, құқық қорғау органдары қызметкерлерінің тәртібіне және біліктілігіне талаптарын арттыру керек. Сондай-ақ, құқық қорғау органдары қызметінің тиімділігін арттыруын қамтамасыздандыру мақсатында олардың қызметін сандық қана емес, сапалық көрсеткіштері бойынша бағалау критерилерін анықтау керек [1].

Сөз жоқ, құқық қорғау органдары қызметінің басты көрсеткіші азаматтардың

¹ 100 қадам 5 институционалдық реформалар бойынша. <http://www.adilet.gov.kz/ru/articles/100-shagov-po-5-institucionalnym-reformam>

² 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV «Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы. Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

³ 2009 жылғы 24 тамыздағы № 858 «Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

оларға сенімділігінің деңгейі болу керек.

Қазақстан Республикасы Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында құқық қорғау жүйесін жаңғырту бағдарламасы негізінде құқық қорғау органдарын жүйелі түрде реформалау мәселесі қойылды [2].

«Қазақстан-2050» Стратегиясына алынған құқықтық идея барысында қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыт алынды, Қазақстан Республикасының құқық қорғау жүйесін одан әрі жаңғыртудың 2014-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы бекітілді және Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 31 желтоқсандағы №720 жарлығымен Қазақстан Республикасы құқық қорғау органдарының кадр саясаты Тұжырымдамасы қабылданған⁴.

Мемлекеттік бағдарлама адам құқығы маңызды орын алатын әлемдік стандартқа жауап беретін сенімді құқық қорғау жүйесіне құқықтық негіз беріп, сонымен қатар көпшілік таныған халықаралық стандарттарға және «Қазақстан-2050» Стратегиясының мақсаттарына сәйкес құқық қорғау жүйесін жасау үдерісін аяқтауға мүмкіндік береді.

Бір жағынан құқық қорғау қызметі саласындағы заңнама мемлекеттің стратегиялық мақсаттарына және Қазақстан Республикасының сыбайлас салалық заңнамаларының негізгі орынына сәйкес деп белгілеуге болады, екінші жағынан тәжірибеде реттеу кезінде мәселе турдыратын кемшіліктер бар екенін түсіну керек.

Қайшылық тудыратын Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының нормаларына қатысты.

1. Құқық қорғау органдарына әскери құрамаларын жатқызуды құқық қорғау қызметінің құқықтық реттеудің мәселесі деп белгілеуге болады.

Осылай, «Қазақстан Республикасының Ұлттық Ұлан туралы» заңының 1-бабының 1-тармағы бойынша Қазақстан Республикасының Ұлттық Ұланы Қазақстан Республикасы ішкі істер бірыңғай жүйесіне кіріп, тұлғаның, қоғамның және мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, адамның бас бостандығы мен құқығын қорғауға арналған.

ҚР «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 3 бабында құқық қорғау ор-

гандарына Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес өз қызметін жүзеге асыратын прокуратура органдары, ішкі істер, жемқорлыққа қарсы қызмет, экономикалық тексеру қызметі қарайды.

Ішкі істер органдарының бөлімшесі болмай, ресми түрде қоғамдық тәртіпті күзету қызметінің қосалқы күштері болып, құқық қорғау функцияларының бірқатар қызметін атқаратын Қазақстан Республикасының Ұлттық Ұланы құқық қорғау органдарының бірыңғай жүйесіне кіретін құқық қорғау органы деп санауға болады ма? [3].

Бұл сұрақ көрсетілген әскери құраманың құқықтық статусын және құқық қорғау функцияларына ара қатынасын айқындауды қажет етеді.

2. Қазіргі әрекеттегі қылмыстық заңнамада қылмыстық құқық бұзушылық қоғамдық қауіп-қатер деңгейіне және жаза-лауына қарай қылмыс пен қылмысты қылық болып бөлінеді (ҚР ҚК 10 бабы).

Қазақстан Республикасының қылмыстық кодексінен анықтама. Осы Кодексте айыппұл салу, түзеу жұмыстары, бас бостандығын шектеу, бас бостандығынан айыру немесе өлім жазасы түріндегі жазалау қатерімен тыйым салынған айыпты жасалған, қоғамға қауіпті іс-әрекет (әрекет немесе әрекетсіздік) қылмыс деп танылады.

Қылмыстық теріс қылық деп қоғамға зор қауіп төндірмейтін, болмашы зиян келтірген не адамның жеке басына, ұйымға, қоғамға немесе мемлекетке зиян келтіру қатерін туғызған, оны жасағаны үшін айыппұл салу, түзеу жұмыстары, қоғамдық жұмыстарға тарту, қамаққа алу түріндегі жаза көзделген, айыпты жасалған іс-әрекет (әрекет не әрекетсіздік) танылады. (ҚР Қылмыстық кодексі, 2-бөлім, 10-бап)

Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңымен бүкіл мәтінде «қылмыс» деген анықтама қолданылған, яғни «қылмыс» түрлік ұғымы мен «қылмыстық құқық бұзушылық» тектік ұғымы арасында жасанды қайшылық туындайды. Сәйкесінше «қылмыстық қылық» институты «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңы аясында құқықтық айналымнан шығады. Бұл, өз кезегінде, ұнамсыз салдарды тудырып, құқыққа қайшы нәтижеге әкелуі мүмкін. Мысалы, зерттеліп отырған, Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының «Құқық қорғау қызметіне тұру шарты» 6-бабы 2-тармағының 7) тармақшасында:

⁴ 2013 жылғы 31 желтоқсандағы № 720 «Қазақстан Республикасының құқық қорғау жүйесін одан әрі дамыту шаралары туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

жемқорлық қылмыс жасағандар «Құқық қорғау қызметіне қабылданбайды» деген регламент белгіленген.

Сол арада, ҚР Қылмыстық кодексінің ерекше бөлімі «Мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы сыбайлас жемқорлық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар» атты 15 тарауға сәйкес сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық деген сөз тіркесін қолданған дұрыс.

Қайшылықты (оның ішінде жемқорлықты) қауіпін азайту мақсатында «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңындағы «қылмыс» терминін «қылмыстық құқық бұзушылық» ұғымына ауыстыру қажет.

Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 82 бабының екінші бөлімін қайта қарастыруға қатысты

Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы №380-IV «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 2-бабына сәйкес: «Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі және Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңымен қарастырылған ерекшеліктерімен қоса, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы» Заңы, Қазақстан Республикасы Зандары құқық қорғау органдары қызметін реттейтін және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілері» құқық қорғау органдары қызметінің құқықтық негізі болып табылады⁵.

Қазақстан Республикасының Еңбек кодексінің 114-бабына сәйкес әскери қызмет атқаратын, арнаулы мемлекеттік, құқық қорғау органдары және мемлекеттік фельдъегерлік қызмет атқаратын тұлғалардың еңбегі Қазақстан Республикасы арнаулы заңдарымен және қызметке тұру, оны өту және тоқтату талаптары мен ретін орнататын Қазақстан Республикасының өзге де құқықтық актілерімен қарастырылған ерекшеліктерімен қоса, ҚР Еңбек кодексімен реттеледі.

Демек, Қазақстан Республикасының «құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 82-бабының 2-тармағының нормативті ережелерін есепке алсақ, құқық қорғау органының басшысы немесе қызметке тағайындалу құқығы бар өкілі жоғары дайындығы мен алып отқан орнында жұмыс тәжірибесі бар және қызметті өтуге денсаулығы жарамды қызметкерлердің

қызмет мерзімін олардың келісімімен бір жылдан бес жылға дейін ұзартады.

Осылайша, құқық қорғау қызметінде болатын белгіленген жасын ұзарту жоғарыда көрсетілген басшыларына жазбаша, сәйкес үлгіде білдірілген қызметкердің қарауына байланысты болу мүмкін.

Сол арада, Қазақстан Республикасының Еңбек кодексінің 30-бабының 5-тармағында қамтылатын ұқсас нормалар бойынша зейнеткерлік жасқа жеткен және жоғары дәрежелі біліктілігі бар қызметкермен, оның жұмыс істеу қабілетін ескере отырып еңбек шарты жыл сайын шектеусіз ұзартылу мүмкін. Бұл жағдайда Еңбек кодексінің 5-тармағы зейнетақы жасына жеткен қызметкермен еңбек шартын ұзарту құқығы бар жұмыс берушіге диспозициялық норма болып табылады.

Егер «ұзартылады» және «ұзартылу мүмкін» деген сөздеріне сүйенсек, бірінші ұғым бойынша Қазақстан Республикасының Еңбек Кодексінің 82-бабы 2-тармағында көрсетілген әрекет басшының қарауынсыз, тек денсаулығы жарамды қызметкердің келісімі бойынша орындалады. Екінші жағынан «ұзартылу мүмкін» сөз тіркесі еңбек шартын ұзартуы бойынша жасалынатын әрекет басшының қарауында болады.

Экономикалық дағдарыс жағдайындағы еңбек заңнамаларының даму трендіне сүйенсек, қызметкердің зейнеткерлік жасқа жетуі оның еңбекке конституциялық құқығын қыспау тиіс. Сәйкесінше, заң шығарушы тұлғаның (құқық қорғау органның басшысы немесе қызметке тағайындау құқығы бар уәкілетті тұлға) онымен міндетті қарым-қатынас пен болуы мүмкін салдарын лайықтайтын едәуір айқын құқықтық ұйғарымды тұжырымдады.

Сонымен қатар, ҚР «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 82-бабының 2-тармақтағы туындайтын және қызмет ету мерзімі туралы шешім қабылдайтын сыбайлас жемқорлыққа әсер ететін, келісім шартты ұзарту үшін келесі талаптарды егжей-тегжейін ашып қарастыру абзал: құқық қорғау саласына қарай «жоғары кәсіби дайындық, тағайындалған қызметтегі жұмыс тәжірибесі мен қызмет ету үшін денсаулығына қарай жарамдығы».

Артық бланкеттік және сілтемелік құқық нормалары туралы

Конституцияға сәйкес қабылданатын заңнамалық актілер Зандардағы сілтемелік нормаларды азайту және сәйкесінше заңдарды қабылдау тәжірибесін кеңейту

⁵ 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V «Қазақстан Республикасының Еңбек Кодексі» Қазақстан Республикасының Кодексі. Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

заңнаманы жүйелендірудің, сондай-ақ оны ескірген және қайталанатын нормалардан босатудың, құқықтық реттеудегі бос орынды толтырудың, осы құқықтағы ішкі қайшылықтарды жоюдың шығармашылық қызметінің тиімді құралдарының бірі болып табылады.

ҚР «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңы бланкеттік (сілтемелік) жаратылысындағы нормалардың жеткілікті екенін атап кеткен жөн. Соңғылардың пайда болуынан, біздің ойымызша, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық және азаматтар мен ұйымдардың заңды мүдделеріне, құқықтарына қысым жасау орын табады.

Орган-әзірлеуші қолайлы деп санайтын Құқық қорғау органның уәкілетті басшысының құзыретін жүзеге асатын «дербестеу талаптарын» айтарлықтай іскерлікпен жасырды. Егжей-тегжейлері заңға тәуелді актілерде (атап айтқан) бланкеттік, сілтемелік институты арқылы анықталды [4, 3-4 б.].

Зерттеліп отырған, Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының келесі нормалары туралы айтылып тұр (Курсивпен көрсетілді):

1. 5-1 бап. Кадр қызметі. 11) *Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.*

2. 6-бап. Құқық қорғау қызметіне тұру шарты.

5-1. Полиграфологиялық зерттеуден өту тәртібін *Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындайды.*

3. 9-бап. Құқық қорғау органдарының білім беру ұйымдарына оқуға қабылдау.

13. *Қызметкерлер Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен, құқық қорғау органдарының білім беру ұйымдарында жоғары кәсіптік білім ала алады.*

Келесі баптар ұқсас құқықтық жаратылысқа ие:

-14. *Қызметкерлердің мәртебесі және олардың құқықтық кепілдіктері; 15. Қызметкерлердің құқық қорғау қызметін өткеруге байланысты құқықтары; 16. Қызметкерлердің құқық қорғау қызметін өткеруге байланысты міндеттері; 17. Қызметкердің құқық қорғау қызметінде болуына байланысты шектеулер; 19. Қызметкерлердің жауапкершілігі; 20. Қызметкерлердің қызметтік куәліктері мен жетондары; 21. Қызметкерлердің қызметтік куәліктері және жетондары; 29. Құқық қорғау органдарының қатардағы және басшы құрам лауазым-*

дарына орналасудың жалпы қағидалары; 38. Қызметкерді лауазымдық міндеттерін атқарудан уақытша шеттету; 40. Құқық қорғау органдарындағы жұмыс уақыты; 41. Құқық қорғау қызметінің өтілі (еңбек сіңірген жылдары); 42. Жеке істі және есепке алу құжаттарын жүргізу; 45. Құқық қорғау қызметін өткеру ерекшеліктері; 55. Қызметкерлерге қолданылатын көтермелеулер; 63. Қызметкерлерді әлеуметтік қорғау; 68. Құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен зейнеткерлерінің тұрғын үйге құқықтары; 69. Құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен зейнеткерлерін әлеуметтік қорғаудың өзге де шаралары; 77. Жүктілігі және босануы бойынша демалыс, жаңа туылған баланы (балаларды) асырап алған қызметкерлерге арналған демалыс, бала үш жасқа толғанға дейін бағып-күтуге арналған жалақысы сақталмайтын демалыс; 83. Құқық қорғау органдарын қаржылық және материалдық-техникалық қамтамасыз ету⁶.

Негізгі қорытынды:

Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңның негізінде қабылданған инструктивті нормалар «бастапқы нормативтік құқықтық актінің» мазмұны мен мағынасы бұрмалап, солай болған соң атқарушы өкімет органдары (құқық қорғау органның) өз функцияларында заңнамалық өкіметті ауыстырады, міне осындай бланкеттік нормалар қоғамға қаупін тигізеді. Бұндай жағдай өз кезегінде жемқорлық деңгейін артырады, және әдеттегідей, азаматтардың заңнамаға сенімі төмендейді. Бұл жағдайда, ҚР «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңында зерттелген саладағы қазіргі заманғы ой жетістіктерін толық (сөзбе) көрсетілмеген.

Ұсынылады:

Курсивпен белгіленген бланкеттік-сілтемелік нормаларды қазіргі құқықтық актілерде қолданудағы және жаңартылған заманауи құқықтық терминология көмегімен (соның ішінде Ұлт Жоспары – 100 нақты қадам аясында қабылданған), немесе сілтемелік нормаларды табу үрдісін автоматизациялау арқылы заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілерді қазіргі құқық позициясымен қанағаттандырған ұйымдастырылған-құқықтық элементтерге қосу талабын анықтау қажет.

Шешім қабылдайтын нақты тәртіп болған жағдайда, жемқорлық төмендейді (әкімшілік процедура).

Жоғары айтылғанды ескерсек, қазіргі

⁶ «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының талдамалық анықтамасы. ҚР Заңнама институтының талдамалық анықтамалары

«Құқық қорғау қызметі туралы» Заңын анализдеу барысында жемқорлық факторлары заңның артық бланкеттік және сілтемелік нормаларына тікелей байланысты. Екіншіден, кейбір нормаларда белгісіз «мүмкін» тиянақтаманы қолданғандықтан, түсінік бергенде көмескіліктер пайда болып, қадағалаушы орган мәселені өз білгенінше, мүддеге қарай шешеді. Соның ішінде, Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 57-бабының 6-тармағында «құқылы» формуласының құзыреті анықталды: «Қызметтік тәртіпті бұзған әр оқиға үшін тек бір тәртіптік жаза тартылуы «мүмкін».

Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңында ӘҚБтК-ке сәйкестендіру, сонымен бірге жемқорлық құқық бұзушылықты болдырмау мақсатында «жазаға тартылу мүмкін» тұжырымдамасын «жазаға тартылады» деген сөзбен алмастыру қажет.

Зерттелген Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының келесі баптарында құқық қорғау органның уәкілетті басшысы шешімді өз білгенінше, мүддесіне қарай қабылдаған ұксас оқиғалар анықталды:

1. 10-баптың 1-тармақтың екінші азат жолы – «Осы Заңға сәйкес құқық қорғау қызметіне құқық қорғау органы басшысының шешімі бойынша орта және аға басшы құрам лауазымына отыз бес жастан асқан, жоғары кәсіптік даярлығы не белгілі бір мамандықтар бойынша едәуір жұмыс тәжірибесі бар адам қабылдануы мүмкін.»;

Бұл жағдайда, «мүмкін» тілдік айналымынан басқа, «жоғары кәсіби дайындық», және «белгілі мамандық бойынша едәуір жұмыс тәжірибесі бар» қазіргі Заңда қолданбайтын және айқындырылмаған, біркелкі анықтығы жоқ бағалау белгілері қолданылған.

2. 12-баптың 1-тармақтың екінші азат жолы – «Сәйкестіліктің кезеңдік бақылауының нәтижелері бойынша сынақ мерзімі үш айға дейін ұзартылуы мүмкін.»;

3. 38-баптың 5-тармағы – «5. Қызметкерді лауазымдық міндеттерін атқарудан мынадай жағдайларда уақытша шеттетуі мүмкін.»;

4. 46-1-баптың 3-тармағы – «3. Қызметкерді атқарып жүрген лауазымынан босату және құқық қорғау органының қарамағына қабылдау құқық қорғау органы басшысының не уәкілетті басшының бұйрығы негізінде күнтізбелік он бес күннен аспайтын мерзімге жүзеге асырылады.

Ерекше мән-жайлардан туындайтын айрықша жағдайларда бұл мерзімді құқық қорғау органының басшысы екі айға дейін

ұзартуы мүмкін.».

Қарастырылып отырған тармақта «мүмкін» деген сыбайлас жемқорлық фактордан бөлек осы Заңда айқын анықтылық бермейтін және негізгі ұғымы толық ашылмаған «айрықша жағдайлар» және «ерекше мән-жайлар» деген белгілер қолданылуы мүмкін.

5. 57-баптың 6-тармағы – «6. Қызметтік тәртіптің бұзылуының әрбір жағдайы үшін бір тәртіптік жаза ғана қолданылуы мүмкін»;

6. 82-баптың 2-тармағының екінші азат жолы – «Айрықша жағдайларда, тиісті лауазымдарға тағайындау құқығы бар құқық қорғау органы басшысының немесе уәкілетті басшының шешімі бойынша қызметкерлерге бұл мерзім сол тәртіппен бір жылдан бес жылға дейін, ал ғылыми дәрежелері немесе атақтары бар жекелеген қызметкерлерге – бес жылдан он жылға дейін қайта ұзартылуы мүмкін. (Қазақстан Республикасының Құқық қорғау қызметі туралы Заңынан алынған мәлімет)

Осылайша, Заң мәтінінде «құқылы» деген жемқорлық факторын жою арқылы шешімді немесе әрекетті өз білгенінше қабылдайтын өкілетті басшының құзыретін қайта қарап шығу керек.

Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының өзге де жетіспеушіліктеріне туралы

Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы» Заңының 35-бабына сәйкес мемлекеттік қызметкерлер лауазымдық міндеттерді үлгілі, мемлекеттік қызметті мінсіз, аса маңызды және күрделі тапсырмаларды орындағаны үшін, сондай-ақ қызметін бағалау нәтижелері бойынша мадақталады.

АНЫҚТАМА ҮШІН. Мемлекеттік қызметкерлерге үшін келесі мадақтау түрлері қолданылады:

- 1) біржолғы ақшалай сыйақы;
- 2) алғыс жариялау;
- 3) бағалы сыйлықпен марапаттау;
- 4) мадақтамамен марапаттау;
- 5) құрметті атақ беру;
- 6) мадақтаудың өзге де түрі, соның ішінде ведомстволық сыймен марапаттау.

Сол арада, Қазақстан Республикасының «құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 55-бабына сәйкес міндеттерін үлгілі атқарғаны және қызметінде жоғары нәтижелерге қол жеткізгені үшін қызметкерлерге және құқық қорғау органдары білім беру ұйымдарының курсанттарына мынадай:

- 1) алғыс жариялау;
- 2) біржолғы ақшалай сыйақы беру;
- 3) бағалы сыйлықпен марапаттау;
- 4) грамотамен марапаттау;



- 5) Құрмет грамотасымен марапаттау;
- 6) ведомстволық наградамен және құқық қорғау органының үздігі төсбелгісімен марапаттау;
- 7) кезекті арнаулы атақты, сыныптық шенді немесе біліктілік сыныбын мерзімінен бұрын беру (белгілеу);
- 8) Құрмет кітабына немесе Құрмет тақтасына енгізу;
- 9) құрметті атақ беру;
- 10) құқық қорғау органдарының

нормативтік құқықтық актілерімен көзделген өзге де көтермелеу түрлері көзделген.

Демек, салыстырылып отырған Заңдарда марапаттау регламенті біркелкі емес, яғни Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы №380-IV «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 2-бабына қайшы болып отыр.

Қазақстан Республикасының «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының 55-бабының 1-тармағының 1) және 2) тармақшасын Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы» Заңының

35-бабының 1-тармағының 1) және 2) тармақшасымен ұштастыру қажет.

Жоғарыда белгіленген құқықтық реттеудің ішіндегі қайшылықтарды жою, сілтемелік нормаларды азайту, «Құқық қорғау қызметі туралы» Заңының өзге де нормаларын біркелкі түсінік пен қолданысқа келтіру құқық қорғау органының қызметкерінің мәртебесін қорғау жүйесін жетілдіруге, оның құқығы мен міндеттерін сәйкестендіруге рұқсат етеді.

ӘДЕБИЕТ

1. Тусупбекова Л., Таран О., Курятков В. Глава государства Нурсултан Назарбаев провел совещание с руководящим составом правоохранительных органов // Казахстанская правда. – 2013. – 31 января. <http://www.akorda.kz>
2. Послание Президента Республики Казахстан - Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана, г. Астана, 14 декабря 2012 года «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства». <http://www.akorda.kz>
3. Журсимбаев С.К. Правоохранительные органы Республики Казахстан: учебник -2е изд., доп. – Алматы: Nurpress, 2010. – 400 с.
4. Аграфонов М.Ю. «Проблемы развития правоохранительной службы в Российской Федерации», стр. 3-4. <https://cyberleninka.ru>, 2011г.

REFERENCES

1. Tusupbekova L., Taran O., Kurjatov V. Glava gosudarstva Nursultan Nazarbaev provel soveshhanie s rukovodjashhim sostavom pravoohranitel'nyh organov // Kazhastanskaja pravda. – 2013. – 31 janvarja. <http://www.akorda.kz>
2. Poslanie Prezidenta Respubliki Kazahstan - Lidera Nacii N.A. Nazarbaeva narodu Kazahstana, g. Astana, 14 dekabrja 2012 goda «Strategija «Kazahstan-2050»: novyj politicheskij kurs sostojavshegosja gosudarstva». <http://www.akorda.kz>
3. Zhursimbaev S.K. Pravoohranitel'nye organy Respubliki Kazahstan: uchebnik -2e izd., dop. – Almaty: Nurpress, 2010. – 400 s.
4. Agrafov M.Ju. «Problemy razvitija pravoohranitel'noj sluzhby v Rossijskoj Federacii», str. 3-4. <https://cyberleninka.ru>, 2011g.